

УДК 351.74

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.1.15>

В. А. Романюк

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Національної академії Національної гвардії України

С. О. Стародубцев

кандидат військових наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Національної академії Національної гвардії України

Ю. А. Драган

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Національної академії Національної гвардії України

О. О. Коськін

офіцер
Міжнародного центру Національної гвардії України

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НГУ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Щити для захисту від збройного нападу використовуються багатьма поліцейськими силами по всьому світу. Ці сучасні щити зазвичай призначені для двох абсолютно різних цілей. Перший тип, щити для масових заворушень, використовуються для боротьби з масовими заворушеннями і можуть бути виготовлені з металу або полімерів.

Зазвичай вони забезпечують захист від відносно великих і низькошвидкісних снарядів, таких як камені і пляшки, а також від ударів кулаками або кийками. Синтетичні щити проти бунтарів прозорі, що дозволяє повністю використовувати щит, не закриваючи огляд. Точно так же металеві щити для масових заворушень часто мають для цієї мети невелике віконце на рівні очей. Ці щити для масових заворушень найчастіше використовуються для блокування і відштовхування натовпу, а також для захисту від шрапнелі, снарядів, коктейлів молотова і під час рукопашного бою, під час проведення заходів з охорони громадського порядку.

Другий тип сучасного поліцейського щита – це куленепробивний тактичний щит. Ці щити зазвичай виготовляються з сучасної синтетики, такої як кевлар.

Доступні два типи щитів:

- 1. Легкі щити рівня IIIA, що захищають від ручної зброї і пістолетів-кулеметів.*
- 2. Важкі щити III і IV рівнів, що зупиняють гвинтівочні патрони.*

Тактичні щити часто мають отвір для стрільби, щоб офіцер, що тримає щит, міг стріляти зі зброї, будучи захищеним щитом, і у них часто є оглядове вікно з куленепробивного скла. Вони використовуються спеціалізованою поліцією в сценаріях проникнення і облоги з високим ризиком, таких як порятунок заручників і знешкодження бандформувань, а також в антитерористичних операціях. Тактичні щити часто мають великі знаки з написом, щоб вказати, що користувач є співробітником правоохоронних органів.

Щити, як правило, мають злегка циліндричну форму і мають ручки з металу або армованого пластику, прикріплені до них за допомогою клею або втулок. Рукоятки будуть спроектовані так, щоб носій щита міг триматися за них кулаком, а щит часто матиме додатковий захист

в точці, де передпліччя спирається на нього, а також липучку, щоб утримувати передпліччя на місці. Щит може мати відсік для зберігання кийка або нелетальної зброї.

Відповідно до вимог сьогодення, військовослужбовець Національної гвардії України має бути мобільним, захищеним та вести активну оборону, використовуючи весь спектр спеціальних заходів згідно статті 17 Закону України про Національну гвардію України. Багато поліцейських підрозділів по всьому світу використовують щити для захисту від збройних нападів. Для захисту та протистояння підрозділів від бунтівників використовуються щити, які можуть бути металевими або полімерними.

Ключові слова: захисний щит, масові заворушення, спеціальні засоби, охорона громадського порядку.

Постановка проблеми. Національна гвардія України відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій зобов'язана:

1) забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань;

2) брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів;

3) протидіяти масовим заворушенням. [1, с.]

Національна гвардія України є потужним військовим формуванням системи Міністерства внутрішніх справ України з сучасними спеціальними засобами індивідуального та групового захисту.

Патрульні підрозділи Національної гвардії України найчисельніші та виконують найбільший обсяг завдань. Масові заходи проходять щоденно на всій території України, 5 разів на тиждень військовослужбовці Національної гвардії України залучаються до несення служби на маршрутах патрулювання.

Розвиток суспільних відносин в Україні сприяє оновленню нормативно-правової бази, у тому числі й ту, яка регулює обіг зброї та спеціальних засобів. Нестабільне сьогодення, яке виникло внаслідок загроз, пов'язаних із війною на Сході нашої країни та проведенням ООС, поставило на вирішення питання про забезпечення особистої безпеки як громадян, так і правоохоронців, зокрема, про можливість реалізації ними права на застосування та використання спеціальних засобів під час виконання своїх професійних обов'язків. Засоби активної оборони, якими на даний час оснащені підрозділи Національної гвардії України, не в повній мірі відповідають стандартам Міжнародної асоціації сил жандармерії та поліції (FIEP).

Крім того, згідно методичних рекомендацій при веденні активних дій командир взводу

роти діє без щита, тому не має можливості себе захистити.

Європейський вектор розвитку покладає на нашу державу низку обов'язків, зокрема щодо імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство. Це, безумовно, стосується й питань організації діяльності Національної гвардії України, яка служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки. Національна гвардія України є повноправним членом FIEP.

Розглянувши досвід застосування засобів активної оборони підрозділами правоохоронних структур держав-членів організації FIEP, пропонується запровадження для командирів взводів та та командира роти захисного щита Європейського зразку "Anti riot round shield" (круглий щит).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання працівниками підрозділів структур Міністерства внутрішніх справ (Національної поліції та Національної гвардії), а також інших правоохоронних органів України сучасних технічних засобів є важливою складовою забезпечення ефективного виконання ними своїх службових обов'язків і розглянуто у працях С.В. Албула, Є.С. Гіденка, О.С. Марченка, В.О. Шевченка, Л. П. Вяткіної та інших науковців [3–7]. Серед цих технічних засобів головне місце займають засоби захисту життя та здоров'я військовослужбовця, зокрема засоби індивідуального бронезахисту, їх використання, окрім власне основного призначення – захисту працівника від ураження різними предметами (камінням, палицями, металевими снарядами вогнепальної зброї, осколками вибухових пристроїв тощо), підвищує ефективність виконання службових обов'язків також за рахунок психологічного стану працівника, впевненого у своїй захищеності, що дає змогу йому зосередитися на процесі виконання службового завдання [5, с. 61].

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначена для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичних дій, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [1, с. 1].

Уряди і правоохоронні органи розробляють як можна ширший арсенал засобів і забезпечують посадових осіб з підтримки правопорядку різними видами зброї і боєприпасів, що дозволяють диференційовано застосовувати силу і вогнепальну зброю. До їх числа входить розробка видів зброї, що не призводять до смерті, але нейтралізуючих, в цілях все більшого звуження сфери використання засобів, здатних заподіяти смерть або тяжке поранення. З цієї ж метою необхідно також мати можливість оснащення правоохоронців для їх самозахисту спеціальним спорядженням: щити, каски, куленепробивні жилети, транспортні засоби для зменшення необхідності використання будь-якого роду зброї [3, с. 6–7; 9 с.78].

Таким чином, на наш погляд, оснащення підрозділів Національної гвардії України сучасними засобами активної оборони з метою підвищення ефективності їх застосування є актуальним завданням і покращить організацію діяльності правоохоронних органів України її працівниками під час виконання службових обов'язків.

Мета статті. Головною метою статті є надання пропозицій щодо застосування командирами взводів (роти) захисного щита зразку країн FIEP “anti riot round shield”, як на основі алюмінію в якості захисного матеріалу, також на основі пластику. Основною функцією даного щита є захист командира підрозділу. Це надасть можливість оперативно реагувати на дії підрозділу в ході виконання поставлених завдань, більш якісно виконувати свої обов'язки за рахунок мобільності та зручності.

Виклад основного матеріалу. Одним з засобів індивідуального захисту з давніх-давен були щити. Це – один з найстаріших видів

озброєння. Розміри, форма і матеріал щита змінювалися залежно від країни та епохи. Щити призначені для захисту від ударів різними предметами і для створення захисних тимчасових конструкцій, це металеві (переважно з легкого алюмінієвого сплаву) або виготовлені з високоміцного прозорого пластику плоскі чи профільовані пластини прямокутної (рідше круглої) форми, обладнані пристроями для утримання співробітником поліції. Також можуть бути обладнані ліхтарями чи іншими пристосуваннями [8, с. 12; 5, с. 62].

Основними сферами застосування засобів індивідуального захисту є забезпечення протиударного захисту та захисту від ураження металевими елементами вогнепальної зброї та осколками вибухових пристроїв (балістичного захисту). Відповідно до призначення (протиударний чи балістичний захист), значною мірою відрізняються за конструкцією та технічними характеристиками.

Габарити прямокутних щитів порівняно великі, і вони закривають досить велику частину тіла, але менш маневрені. Такий щит можна використовувати не тільки для захисту, але і як засіб активного впливу, так як поштовхи і удари крайкою досить ефективні.

У зарубіжних моделях, як правило, використовується полікарбонат товщиною 2–3 мм. Такий прозорий щит не тільки захищає від ударів, але і дозволяє спостерігати за противником, закриваючи найбільш вразливі місця. Такі щити мають кріплення, що дозволяють використовувати їх двома руками, що досить зручно, і обертаються місця захоплення, що запобігає травмам рук, пристрої кріплення для поліцейських кийків. Крім того, краї таких щитів трохи вигнуті назовні, що запобігає затіканню всередину вогнесуміші і полум'я.

Це дуже важливо, тому що сучасні демонстранти на противагу камінню і палиць переважно застосовують «коктейль Молотова», тобто пляшки із запальною сумішшю. У НГУ використовують кілька моделей таких щитів, але в основному це спрощені моделі, які не мають подібних удосконалень.

Захисні щити за своїм призначенням поділяються на дві групи. Це протиударні щити, що застосовуються для захисту особового складу від деструктивних елементів під час масових безладів, і протикульові щити, які використовуються спецпідрозділами при штурмовому контакті з озброєними злочинцями й терористами.

Протиударні щити використовуються для захисту поліцейського від ударів камінням, палицями, металевими прутами та іншими предметами при припиненні протиправних дій масового характеру. Переваги щита в таких ситуаціях є очевидними: велика площа за достатньої міри захисту, прийнятна маневреність «щитоносця», ефективність при колективних діях служб підтримки порядку.

Щит складається із протиударного екрана, системи утримання, яка може містити одне жорстке і одне ремінне руків'я або два жорстких руків'я, та амортизаційної підкладки. Одне жорстке руків'я призначене для захоплення кистю, друге руків'я або ремінна петля для закріплення щита на передпліччі. Розмір петлі зазвичай регулюється за допомогою пряжки або текстильної застібки, яка дозволяє за необхідності швидко звільнити руку від щита. Амортизаційна підкладка призначена для зниження динамічної дії на руку при ударі по щиту.

Протиударний екран щита виготовляється або прозорим з органічного скла (полікарбонату), або непрозорим – із алюмінієвого сплаву або пластмаси.

Прозорі щити мають хорошу оглядовість і невелику вагу (2,5–3,5 кг при площі захисту близько 50 дм²), але термін їхньої експлуатації невеликий.

Алюмінієві або пластмасові протиударні щити технологічніші в виготовленні та ремонті, мають невелику вартість, але їхня оглядовість обмежена (є оглядові вікна), і вони дещо важчі.

Протикульові щити застосовуються працівниками поліції при штурмовому контакті з озброєними злочинцями і терористами. Вони виготовляються з металевих (високоміцних сталей і титанових сплавів) або керамічних матеріалів, а також органопластиків на основі арамідних волокон [7, с. 118–119].

Як правило, протиударні щити перебувають на озброєнні окремих категорій працівників правоохоронних органів і сил безпеки, а також окремих категорій військовослужбовців (жандармерії, внутрішніх військ, військової поліції, миротворчих підрозділів сил ООН), які навчені тактиці їх застосування [6, с. 60].

Наприклад, протиударний щит «Вітраж-А», виконаний з алюмінієвого сплаву. Він має квадратну форму, площа захисту 0,57 м², маса 4,5 кг. «Вітраж-М» виконаний з прозорого полікарбонату. Площа захисту 0,45 м², маса 3,1 кг. Щити з полікарбонату досить дорогі, тому вітчизняне

МВС віддає перевагу дешевшим алюмінієвим, незважаючи на всі їхні недоліки. [8, с. 6; 9, с. 10].

Основними недоліками щита «Вітраж», який сьогодні знаходиться на озброєнні патрульних підрозділів є:

- неможливо вести активну оборону, та керувати особовим складом;
- великі вага та лінійні розміри не дозволяють маневрувати;
- при безпосередніх маневрах в ході виконання команд, командир підрозділу не зможе використовувати щит «Вітраж», тому що він втратить змогу оперативно оцінювати обстановку і, відповідно втратить управління підпорядкованим підрозділом.

Переваги круглого щита:

1. Компактні розміри 500 на 650 мм.
 2. Вага від 1,1 кг до 2,5 кг, майже в два рази легший за «Вітраж».
 3. Командир може активно діяти вести переговори засобами зв'язку та вчасно реагувати на зміни в обстановці при виконання завдань.
 4. Можливість вести активну оборону в разі необхідності самим щитом.
 5. Щит не заважає оцінити обстановку та своєчасно прийняти рішення.
 6. Щит можливо використати для захисту військовослужбовця.
 7. Передбачене кріплення для тримання ПР-73, що значно підвищує загальну зручність в ході виконання завдань.
 8. Матеріал з вогнестійкого полікарбонату, щит не горить при застосуванні мітингувальниками коктейлів молотова.
 9. Різні типи компонування щита, від круглого до прямокутного з різним діаметром та довжиною відповідно.
 10. Можливість компонування отвору в щиті для ведення відстрілу гумових чи газових набойів.
- Розрахунок кількості щитів для однієї патрульної роти.
- 4 щити мають цілком задовольнити потребу патрульного підрозділу.
- Приблизний розрахунок собівартості щитів для однієї патрульної роти.
- Один щит коштує до 3000 грн, 12000 грн – ціна безпеки командирів патрульної роти НГУ.
- Відомо, що згадані вище протиударні засоби індивідуального захисту переважно використовуються правоохоронцями одночасно, що наштовхує на думку про доцільність об'єднання цих засобів у один протиударний захисний комплекс як окремих захисних засіб. Таким шляхом

пішли багато зарубіжних виробників (наприклад, німецька фірма MK Technology), які серійно виробляють подібні захисні протиударні комплекси.

Військовослужбовцями НГ України використовуються також кулестійкі щити. Основні класи захисту таких щитів аналогічні до класів захисту бронешилетів за ДСТУ В 4103-2002. [5, с. 62; 8, с. 12].

Підрозділи Національної гвардії України забезпечують заходи з публічної громадської безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона.

Крім цього Національна гвардія бере участь в охороні громадського порядку під час проведення масових заходів не лише в столиці, а й за потреби в інших містах України. Якщо виникає потреба, до охорони громадського порядку в столиці залучаються підрозділи Національної гвардії з обласних центрів України.

Висновки. Отже, необхідністю застосування щита європейського зразку “*anti riot round shield*” є впровадження для командирів взводів та командира роти захисного щита європейського зразку “*anti riot round shield*” як на основі алюмінію в якості захисного матеріалу, так і на основі пластику. Основною функцією даного щита буде захист командира підрозділу та можливість більш якісного керування діями підрозділу в ході виконання поставлених завдань.

Збереження життя та здоров'я військовослужбовця в ході виконання завдань, безпосередній обов'язок кожного командира, за який він несе особисту відповідальність згідно чинного законодавства.

Список використаної літератури:

1. Закон України про «Національну гвардію України» № 2581-VIII від 02.10.2018. ВВР. 2018. № 46. Ст. 2–4.
2. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань : Постанова Кабінету Міністрів України № 1024 від 25.12.2017 року.
3. Албул С. В. До питання імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування сили та вогнепальної зброї поліцією. *Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського* : матеріали круглого столу (26 жовтня 2016 р., м. Одеса). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 5–11.
4. Гіденко Є. С. Нормативно-правові засади застосування спеціальних засобів поліцейськими. *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 38–46.
5. Марченко О. С. Засоби індивідуального бронезахисту: види та класифікація. *Сучасна спеціальна техніка*. 2017. № 1(48). С. 61–66.
6. Марченко О. С. Історія розвитку засобів індивідуального захисту. *Сучасна спеціальна техніка*. 2017. № 2(49). С. 56–61.
7. Шевченко В. О., Вяткіна Л. П. Захисне екіпування поліцейського під час забезпечення публічного порядку. *Сучасна спеціальна техніка*. 2019. № 3(58). С. 110–120.
8. СОУ 78-41-015:2004. Щити захисні протиударні. Загальні технічні умови. Введ. 2004-11-01. Київ : Міністерство внутрішніх справ України, 2004. 23 с.
9. Москаленко О. М. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство ; за заг. ред. Банчука О. А. Київ, 2013. 588 с.

Romanyuk V. A., Starodubtsev S. O., Dragan Y. A., Koskin O. O. The improvement of methods that provided by unite of National Guard of Ukraine during performonig public order tasks

Riot shields are used by many police units around the world to protect against armed attack. Riot shields are used to defend and confront unites from rioters, and it can be made of metal or polymers.

Riot shields are providing protection against relatively large and low-velocity shells, such as rocks and bottles, as well as from punches or batons. Synthetic shields against violators of public order must be transparent, which allows you to fully use the shield without closing the view. Similarly, metal shields for mass riots often have a small window at eye level for this purpose, so it causes a tunnel vision.

Riot shields are most often used to block and repel crowds, to use kettling tactic, as well as to protect against shrapnel, shells, and Molotov cocktails additionally you can use it during hand-to-hand combat, during public order measures.

The second type of cutting age police shield is a bulletproof tactical shield. These shields are made of modern synthetics (polymer) such as Kevlar.

There are two types of this kind of shield:

1. Light shield with of IIIA class of protection it could protect unites against small arms.

2. Heavy shield of III and IV class of protection, which could protect from rifle cartridges.

Tactical shields often have a firing hole so that the officer that holds the shield can fire from the weapon. Those types of shields are equipped by bulletproof glass viewing window. They are used

by special police units during performing high-risk special operations, such as rescuing hostages and disposing of gangs, additionally in anti-terrorist operations. Tactical shields have got the insignia of unit, to indicate them self's in the crowd, or during performing their tasks.

The riot shields are usually slightly cylindrical in shape and have handles made of metal or reinforced plastic, attached to them with glue or bushings. The handles could be designed so that the shield carrier can hold them with his hand, and the shield will often have additional protection at the point where the forearm rests on it, as well as latch to hold the forearm during tasks. The shield may have a module for rubber baton or non-lethal weapon.

According to particular requirements of law enforcement bodies, a serviceman of the National Guard of Ukraine must be mobile, he needs to be protected. He must actively defend himself by using the full range of riot agents according to the constitution of Ukraine, article 17 of the Law of Ukraine on the National Guard of Ukraine.

Key words: riot shield, protective shield, mass riots, riot agents, public order.